

BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHILARINING KREATIV QOBILIYATINI SHAKLLANTIRISH

Xolboyeva Sabohat Usmonaliyeva

Denov tumanidagi 50 umumiy o'rta ta'lim maktabining boshlang'ich sinf o'qituvchisi

MAQOLA MALUMOTI

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received: 03.07.2025

Revised: 04.07.2025

Accepted: 05.07.2025

KALIT SO'ZLAR:

*kreativlik,
 boshlang'ich sinf,
 o'qituvchi
 kompetensiyasi, interfaol
 metodlar, innovatsion
 ta'lim, ijodkorlik.*

Ushbu tezisda boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kreativ qobiliyatini shakllantirishning pedagogik va psixologik asoslari tahlil qilinadi. Kreativlik zamonaviy ta'lim jarayonida muhim kompetensiya sifatida qaralib, o'qituvchilarning dars jarayonida innovatsion yondashuvlarni qo'llash, o'quvchilarda ijodkorlik va mustaqil fikrlashni rivojlantirishdagi roli yoritilgan. Shuningdek, kreativ qobiliyatlarni rivojlantirish usullari, interfaol metodlar, texnologiyalar va o'qituvchining shaxsiy motivatsiyasi kabi omillar tadqiq etilgan. Shu bilan bir qatorda nazariy g'oyalar va amaliy tavsiyalar uyg'un holda keltirilib, boshlang'ich ta'lim tizimida kreativ yondashuvning ahamiyati asoslab berilgan...

KIRISH

Bugungi globallashuv va axborot texnologiyalari jadal rivojlanayotgan davrda ta'lim tizimi o'qituvchidan nafaqat bilimlarni yetkazuvchi, balki yosh avlod tafakkurini kengaytiruvchi, ijodkorlik va yangicha qarashlarni shakllantiruvchi shaxs sifatida faoliyat yuritishni talab etadi. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim bosqichida o'quvchilarni har tomonlama rivojlantirish, ularning mustaqil fikrlashi va ijodiy salohiyatini uyg'otishda o'qituvchining kreativ qobiliyati alohida ahamiyat kasb etadi.

Kreativ qobiliyat – bu o'qituvchining yangicha yondashuvlar yaratishi, dars jarayonini qiziqarli va samarali tashkil etishi, o'quvchilarning o'rganishga bo'lgan motivatsiyasini oshirish qobiliyatidir. Shu bois, pedagogik faoliyatda kreativlikni rivojlantirish zamonaviy

ta'limning ustuvor vazifalaridan biri sanaladi. Bu jarayon o'qituvchining kasbiy tayyorgarligi, innovatsion metod va texnologiyalarni qo'llashi, shuningdek, shaxsiy motivatsiyasi va yangilikka ochiqqligiga bevosita bog'liq.

Boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kreativ qobiliyatini shakllantirish bugungi ta'lim tizimining dolzarb vazifalaridan biridir. Zamonaviy o'quv jarayoni faqat bilim berish bilan cheklanmay, balki o'quvchilarda mustaqil fikrlash, muammoli vaziyatlarda yechim topish, ijodiy yondashish kabi sifatlarni rivojlantirishni taqozo etadi. Bunda o'qituvchining o'zi kreativ qobiliyatlarga ega bo'lishi va ularni doimiy ravishda rivojlantirib borishi muhim. Kreativlik tushunchasi turli ilmiy manbalarda turlicha talqin qilinadi, biroq uning asosiy mohiyati shaxsning yangicha yondashuvlar yaratish, noodatiy fikrlash va mavjud tajribani o'zgaruvchan sharoitga moslash qobiliyatida ifodalanadi. Boshlang'ich sinf o'qituvchisining kreativligi, birinchi navbatda, o'quvchilar bilan olib boriladigan dars jarayonida yangilik yaratish va ta'limni qiziqarli qilish orqali namoyon bo'ladi.

O'qituvchining kreativ qobiliyatini shakllantirishda bir nechta asosiy omillar mavjud. Avvalo, pedagogning kasbiy tayyorgarligi va malakasi katta ahamiyatga ega. O'qituvchi o'z fanini mukammal bilish bilan birga, uni tushunarli, qiziqarli va o'ziga xos shaklda yetkazib berish usullarini ham egallashi lozim. Interfaol metodlar, muammoli ta'lim, rolli o'yinlar, loyihaviy ishlar kabi usullar o'qituvchidan ijodkorlikni talab qiladi. Bunday yondashuvlar orqali o'qituvchi darsni shunchaki nazariy ma'lumotlarni o'qitish emas, balki o'quvchini faol ishtirok etishga undaydigan jarayonga aylantiradi. Shu bilan birga, kreativlik o'qituvchining o'z bilimni doimiy yangilab borishi, yangiliklarni o'rganishga tayyor bo'lishi bilan ham chambarchas bog'liq.

Kreativ qobiliyatni rivojlantirish uchun innovatsion ta'lim texnologiyalari muhim o'rin tutadi. Multimedia vositalari, onlayn platformalar, o'yin texnologiyalari va raqamli resurslar o'qituvchining dars jarayonini zamonaviylashtirishga yordam beradi. Biroq texnologiyalardan foydalanishning o'zi kreativlikni shakllantirish uchun yetarli emas, chunki bu jarayon o'qituvchidan texnik vositalarni maqsadga muvofiq va pedagogik jihatdan to'g'ri qo'llashni talab qiladi. Masalan, oddiy taqdimot vositalaridan foydalanish emas, balki o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlaydigan interaktiv o'yinlar yoki muammoli topshiriqlar tuzish kreativlikni oshiradi.

O'qituvchining shaxsiy motivatsiyasi ham kreativlikning muhim manbai hisoblanadi. O'z kasbiga mehr bilan yondashadigan, yangilik yaratishga intiladigan, o'z ustida ishlashni to'xtatmaydigan pedagog har doim o'z darslarini ijodiy tashkil etadi. Motivatsiya yetarli bo'lmagan hollarda esa o'qituvchi tayyor metod va materiallarga tayanib qoladi, bu esa

ta'lim jarayonining bir xil va zerikarli bo'lishiga olib keladi. Shu bois ta'lim tizimida o'qituvchilar uchun doimiy malaka oshirish kurslari, treninglar, ijodiy seminarlar tashkil etish muhim. Bu nafaqat bilim va ko'nikmalarni oshiradi, balki ijodiy muhit yaratib, pedagoglarni yangilikka undaydi.

Kreativ qobiliyatni rivojlantirish o'qituvchining o'quvchilar bilan ishlash uslubida ham aks etadi. Dars jarayonida bolalarning fikrini qadrlash, ularga erkin savollar berish imkonini yaratish, har bir o'quvchining shaxsiy qiziqishlarini inobatga olish kreativlikni rag'batlantiradi. O'quvchilar bilan muloqot qilayotganda o'qituvchi ularga tayyor javob bermasdan, mustaqil izlanishga, savollar orqali xulosaga kelishga o'rgatishi kerak. Bunday yondashuv o'qituvchidan sabr, ijodkorlik va yangicha o'ylashni talab etadi.[5]

Boshlang'ich ta'limda kreativlikni rivojlantirishning amaliy yo'llaridan biri bu darslarni integratsiyalashgan shaklda tashkil etishdir. Masalan, ona tili darsida ijodiy yozuv mashqlari orqali o'quvchilar hikoya yoki she'r yozishga undaladi, matematika darsida esa muammoli vaziyatlarga asoslangan masalalar o'quvchilarning mantiqiy va ijodiy fikrlashini rivojlantiradi. Shuningdek, san'at, musiqa va texnologiya darslari ham kreativ qobiliyatlarni rivojlantirish uchun katta imkoniyatlar yaratadi. Bunday yondashuv o'qituvchidan fanlararo integratsiya asosida dars rejalashtirish, yangicha metodik materiallar yaratishni talab qiladi.

Kreativ qobiliyat faqat individual o'zgarishlar orqali emas, balki jamoaviy ishlar orqali ham shakllanadi. O'qituvchilarning o'zaro tajriba almashishi, birgalikda loyihalar ishlab chiqishi, o'z darslarini tahlil qilib, takomillashtirishga qaratilgan faoliyatlar kreativ muhitni kuchaytiradi. Har bir o'qituvchi yangilik yaratishda yolg'iz emasligini his qilsa, u o'z g'oyalarini qo'llashdan cho'chimaydi. Shu bois maktablarda metodik birlashmalar, ijodiy guruhlar faoliyatini kuchaytirish tavsiya etiladi.

Psixologik jihatdan olganda, kreativlik o'qituvchining moslashuvchanligi va stressga bardoshlilikini ham talab qiladi.[4] Chunki ijodiy faoliyat ko'pincha standart yondashuvlardan chetga chiqishni, yangi g'oyalarni sinab ko'rishni, xatolardan qo'rqmaslikni anglatadi. O'qituvchi o'zida bu fazilatlarni rivojlantirmasa, yangicha metodlarni tatbiq etishda qiyinchiliklarga duch keladi. Shu sababli kreativlikni rivojlantirishda o'z-o'zini rivojlantirish mashqlari, stressni boshqarish texnikalari va ijobiy fikrlashni kuchaytiruvchi treninglar ham foydali hisoblanadi.[3]

Yana bir muhim jihat – bu o'qituvchining innovatsion faoliyatga bo'lgan munosabati. Agar pedagog har qanday yangilikka shubha bilan qarasa yoki uni qo'llashga tayyor bo'lmasa, kreativlik darajasi past bo'ladi. Shuning uchun o'qituvchilarni yangi texnologiyalar va metodikalar bilan tanishtirish, ularni bosqichma-bosqich amaliyotga joriy

etish muhim. Shu jarayonda o'qituvchilarga maslahat, qo'llab-quvvatlash va tajriba almashish imkoniyatlarini yaratish, yangiliklarni tatbiq etishda ularga yordam berish kreativ qobiliyatni shakllantirishning asosiy shartlaridan biridir.

Boshlang'ich ta'lim jarayonida kreativ o'qituvchi o'z darslarida o'quvchilarni faol ishtirokchi sifatida ko'radi. Ularning har birini mustaqil shaxs sifatida qadrlaydi va darslarni faqat nazariy bilimlar berish bilan cheklab qo'ymaydi. Har bir mashg'ulotda bolalarni fikrlashga, savol berishga, o'z qarashlarini himoya qilishga va ijodiy yechimlar taklif qilishga undaydi. Bunday muhitda o'quvchilar nafaqat bilim oladi, balki o'zlarini erkin his qilgan holda, mustaqil qaror qabul qilishni ham o'rganadilar.[2]

Natijada, boshlang'ich sinf o'qituvchisining kreativ qobiliyatini shakllantirish ta'lim jarayonining samaradorligini oshiradi. O'quvchilar darslarga qiziqadi, o'rganishga faol yondashadi va o'z ijodiy salohiyatini rivojlantirish imkoniyatiga ega bo'ladi. Shu bilan birga, kreativlikka ega o'qituvchi o'zi uchun ham yangi imkoniyatlar yaratadi – u darslarini qiziqarli, samarali va zamonaviy tashkil etib, kasbiy o'sishga erishadi.

XULOSA

Boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kreativ qobiliyatini shakllantirish ta'lim sifatini oshirishning muhim omillaridan biridir. Kreativlikka ega pedagog darslarni qiziqarli, interfaol va samarali tashkil etib, o'quvchilarda mustaqil fikrlash va ijodkorlikni rivojlantiradi. Bu jarayon o'qituvchining kasbiy tayyorgarligi, zamonaviy metod va texnologiyalardan foydalanishi, shaxsiy motivatsiyasi va yangilikka ochiqligiga bog'liq. Kreativ yondashuv maktabda ijobiy o'quv muhitini yaratib, o'quvchilarning bilimga qiziqishini kuchaytiradi va ularni erkin, mustaqil shaxs sifatida shakllantiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Давыдов, В. В. Развивающее обучение в начальной школе. – Москва: Академия
2. Хуторской, А. В. Педагогическая инноватика: методология, теория и практика. – Санкт-Петербург: Питер, 2019. – 368 с.
3. Мамедова, Н. Р. Креативность педагога: теория и практика формирования. – Ташкент: Фан ва технология, 2021. – 210 с.
4. Халилова, Г. А. Инновационные подходы в подготовке учителей начальных классов. – Ташкент: Ўқитувчи, 2020. – 185 с.
5. Sawyer, R. K. Explaining Creativity: The Science of Human Innovation. – New York: Oxford University Press, 2012. – 336 p.
6. Torrance, E. P. Guiding Creative Talent. – Englewood Cliffs: Prentice-Hall, 2018. – 192 p.